

ÖZET

Bu çalışmada, Küçük Frigya bölgesi satraplık merkezi Daskyleion' da, Tomris Bakır-Akbaçoğlu başkanlığında yürütülen kazılarda 1988-92 yıllarında ele geçen Attika seramiği sunulmuştur.

691 parçadan oluşan katalog, siyah figür, bezemeli ve kırmızı figür olmak üzere üç ayrı bölüm altında toplanmıştır. Bölümler, kap formlarına göre düzenlenerek her parça tasvir edilmiş ve tarihlenmiştir. Kap formları tipolojik yönden belirlenmiş, tasvirler stilistik açıdan tanınan çağdaş vazolarla karşılaştırılarak hangi ressamın veya grubun eseri olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Ancak korunan parçalar ikonografik incelemelere olanak tanımıştır.

Buluntuların büyük bir bölümü, Hisartepe'nin üstünde olasılıkla bir Kybele kült alanını çevreleyen temenos duvarının ortaya çıktığı açmalarda ele geçmiştir (sektör F 6, F 5, F 6- doğu, F 6- kuzey, F 6- doğu/kuzey; Tab. 1, Diagr. 1). Burada bulunan en erken Attika vazo parçaları, KY Ressamı'nın 575/65 yıllarına tarihlenen komastlı kylikslerine aittir (Kat. 1-2). 4. yy. ortalarına kadar kesintisiz Attika seramiği ithalini belgeleyen bu sektör, Lydos (Kat. 163), Exekias (Kat. 180), Euphronios (Kat. 381) ve Antimenes Ressamlarının (Kat. 189) kendileri ve atölyelerinden kaliteli örnekler sunmaktadır. Haimon Grubu'nun çok sayıda ele geçen skyphos ve 'cupskyphos' larının yanı sıra (93. 95. 97. 99-106. 108-109. 116-117. 119. 121. 125. 127-128. 133), bir kısmı beyaz astarlı ve bezemeli Beldam Ressamı Atölyesi lekythoslarının çokluğu (Kat. 306-319. 321-325. 327-331. 337. 342) göze çarpmaktadır. 5. yy.'ın önemli buluntuları arasında, Niobidler Ressamı'nın bir amphora parçası (Kat. 484), aynı ressamın atölyesinden kalyks krater parçaları (Kat. 557) ve Deepdene Ressamı'ndan bir stamnos parçası (Kat. 616) sayılabilir. 4. yy.'ın 2. çeyreğinde bol miktarda ele geçen skyphos parçalarından bazıları da F.B. Grubu'nun eseridir (Kat. 430. 441-442. 452-454).

Diğer buluntu yerleri sektör I, III ve IV (Tab. 2, Diagr. 2), sektör II (Tab. 3), sur açması (Tab. 4), sektör J 7 (Tab. 5), Biltlenler sondajı (Tab. 6) ve "A" sektörüdür (Tab. 7). Kazıların yanı sıra birçok seramik parçası Hisartepe civarındaki tarlalarda yüzey buluntusu olarak ele geçmiştir (Tab. 8). Daskyleion Attika seramiğinin genel değerlendirmesinde eski kazılarda ele geçen malzeme kısmen göz önünde bulundurulabilmektedir (Diagr. 3).

Daskyleion'da bulunan tüm figürlü ve bezemeli Attika seramiğini içeren Diagram 4 incelendiğinde, varılan sonuçlar şunlardır: 6. yy.'ın 1. yarısında Frig-Lydia döneminde Attika vazolarının sayısı pek az iken, yüzyıl ortasından itibaren Daskyleion'un Pers satraplık merkezi olması ile beraber Attika seramiği ithalinde büyük artış görülmektedir. 6. yy.'ın 2. yarısında en çok görülen kap formu kylikstir; malzemenin en yoğun olduğu 5. yy.'ın ilk çeyreğinde ise yerini 'cupskyphos' ve lekythosa bırakır. 5. yy. içinde miktar açısından bir azalma görülür. Ancak 4. yy.'ın başlarında yine bir artış kaydedilir. 475 ve 375 yılları arasındaki dönemde en çok rastlanan kap çeşidi ise kraterdir.

6.- 4. yy. larda Kybele temenoslarında seramik sunuları hakkında bilgilerimiz fazla değildir. Ancak Troja VIII, Phokaia ve Samos açık hava kült alanları ile Attika'da Vari mağarasındaki sunular, en azından Attika seramiğinde külte özgü bir kap çeşidinin yeğlenmediğini göstermektedir.

Daskyleion'da diğer satraplık merkezi Sardeis'e oranla çok daha fazla miktarda Attika seramiği bulunduğu göze çarpmaktadır. Yukarıda değindiğimiz gibi, Perslerin 546'da Anadolu'yu zaptetmesinden sonra ithal seramikte artış görülmektedir. Bu, Batı Anadolu'nun diğer merkezlerinde de kendini gösterir. Demek ki, Atina'dan ithal edilen bu malın pazarlanması için gerekli piyasa, ticari ilişkiler ve alabilme kapasitesi bu dönemde, önceki dönemlere göre daha da artmıştır. İonia isyanı ve bastırılması (499/93) ve daha sonra Grek-

Pers savaşlarının seramik ticaretini ne denli etkilediğini söylemek zordur. Daskyleion'un Attika seramiğinde tarihi olaylara bağlanabilecek bir kesinti veya hiatus tespit edilmemiştir.

Ticaretin gelişmesinde Pers İmparatorluğunu bir ucundan öbür ucuna bağlayan emniyetli kervan yolları şüphesiz önemli bir rol oynamıştır. Bir yol Daskyleion'dan Kyzikos'a ve Marmara Denizi'nin kıyısından Lampsakos'a kadar uzanmaktadır; Daskyleion'un güneyinde ise bu yol, büyük bir olasılıkla Kral Yolu'na açılmaktadır. Daskyleion'a gelen Attika vazolarını, 6. yy.da Marmara ve Karadeniz'de ticaret yapan ve Kyzikos veya Lampsakos gibi limanlara uğrayan İonia gemileri taşımış olmalıdır. 5 yy.da Atina'nın kendi Karadeniz'den ithal ettiği tahıl dolayısıyla bu ticaret yolunda etkin olmuştur. Akdeniz'in diğer yörelerinde Attika seramiğinde görülen tüccar işaretlerinin Batı Anadolu'daki buluntularda hemen hemen yok denecek kadar az olması, ticareti bu yörede kimin yaptığını kesin olarak tespit etmemize olanak tanımamaktadır.

Attika seramiğini satın alan halk hakkında bilgilerimiz ise biraz daha fazladır: Antik kaynaklar soylu Pers ailelerin Pers İmparatorluğu'nun batı satraplıklarında bulunan mülkünden, burada yaşayan Pers çiftçilerden ve askerlerden; Greklerin, satraplık saraylarında çeşitli görevler aldığını sözeder. Daskyleion'da ele geçen grafitto seramik parçaları lidce ve frigce konuşan insanların burada 4. yy.a dek yaşadığını gösterir. Bir mezar yazıtı ise, aramcayı belgeler. Attika vazolarını satın alan, kullanan ve tanrılarına adayanlar, büyük bir olasılıkla böylesine karışık bir etnik toplumun insanları olmalıydılar.

Yörede yaşayan Perslerin sayısı sanıldığı kadar fazla idiye eğer, özellikle Pers piyasası için üretilmiş Sotades Atölyesi rhytonları, Pithos Ressamı kylikleri ve 'Paradeisos'ta av sahnelerini veya saray yaşamını tasvir eden vazoların bol olması beklenirdi. Oysa Daskyleion'da şimdiye dek yalnız iki rhyton parçası (Kat. 475-476) ve Pithos Ressamı'nın bir kylik parçası (Kat. 380) bulunmuştur. Konulara gelince: Genelde küçük parçalar halinde ele geçen büyük vazolarda nelerin tasvir edildiğini belirlemek çoğu kez mümkün olamamaktadır. Ancak Daskyleion'da Attika seramiğinin çokluğu, Perslerin Attikalıların kendi dünyaları için ürettikleri vazoları da beğenmiş olmalarına işaret eder. Grek heykeltraşlığına ve yapı sanatına ilgileri -tartışmalı da olsa- bilinen gerçekler arasındadır. Daskyleion'da bulunan bullalardan ve civarda ele geçen mezar stellerinden tanıdığımız Grek öğeleri içeren 'Anadolu-Pers-Stili', hem sanatçıların hem de işverenlerin Grek sanatını, belki de Attika vazolarının zengin resim dünyasını tanımış olduklarını gösterir.

Sardeis satrapı Artaphernes 507 yılında Atina elçisine Atinalıların nasıl bir halk olduğunu ve nerede yaşadıklarını sormuşsa da (Hdt. V,73), Kerameikos'unun ürünlerini tanıyor olmalıydı. Belki kendisi ve Daskyleion'daki arkadaşları gümüş kaplardan içmeyi yeğlemiştir, ama birçok Persli, bir Attika kyliksi'nden şarap yudumlamanın keyfini mutlaka tatmıştır!